ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., a soudců JUDr. Michala Mazance a JUDr. Miloslava Výborného v právní věci žalobce: **R. L.**, proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti,** se sídlem Vyšehradská 424/16, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 4. 2018, čj. MSP-285/2018-OSV-OSV/2, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. 5. 2018, čj. 10 A 67/2018-15,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) u Městského soudu (dále jen „městský soud“) podal žalobu proti v záhlaví uvedenému rozhodnutí žalovaného. V rámci tohoto řízení požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů. Městský soud jej nyní napadeným usnesením osvobodil od soudních poplatků, ale zamítl jeho žádost o ustanovení zástupce. Stěžovatel napadá pouze druhý výrok, kterým byla zamítnuta jeho žádost o ustanovení zástupce.

[2] Městský soud neshledal, že by ustanovení zástupce pro řízení bylo nezbytné k ochraně práv stěžovatele. Vzhledem k tomu, že největší nároky po odborné stránce klade na účastníka řízení formulování samotného návrhu (žaloby), navíc v poměrně krátkém

časovém úseku, je právě obsahová a formální úroveň sepsané žaloby jedním z kritérií pro závěr soudu o potřebě ochrany práv účastníka. Stěžovatelem podaná žaloba proti rozhodnutí správního orgánu obsahovala veškeré náležitosti takového podání, včetně vymezení rozsahu napadených výroků, žalobních bodů, a tím i vymezení rozsahu soudního přezkumu. Stěžovatel svými vlastními úkony učinil vše, co mohl podle právních předpisů k ochraně svých práv učinit, když se dostatečně kvalifikovaným způsobem obrátil na soud. Za takové situace neměl městský soud pochybnosti o způsobilosti stěžovatele hájit své vlastní zájmy před soudem sám, tedy v projednávané věci nebyla dána podmínka nezbytnosti ustanovení zástupce k ochraně jeho práv, a proto soud návrh stěžovatele na ustanovení zástupce zamítl.

II. Obsah kasační stížnosti

[3] Stěžovatel v kasační stížnosti namítá, že sice je schopen sepsat a zformulovat písemné podání k soudu a vyjádřit, co považuje na rozhodnutí správního orgánu za nesprávné, ale to nemůže nahradit právní vzdělání. Podání žaloby je pouze prvním krokem. Soudy stěžovatele opakovaně nesprávně poučují, nečtou jeho podání a mají problémy s doručováním. Není tedy dána žádná záruka, že z důvodu nesprávného poučení nebude zkrácen na svých právech. Žalovanou stranou je správní orgán, který má k dispozici finanční prostředky a možnosti právního zastoupení. Nelze tak hovořit o rovnosti účastníků.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[4] Nejvyšší správní soud posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je přípustná a byla podána včas. Dle usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, čj. 1 As 196/2014-19, č. 3271/2015 Sb. NSS, není v tomto řízení vyžadována podmínka daná v § 105 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), tedy povinné zastoupení advokátem. Poté soud přezkoumal napadené usnesení městského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, ověřil, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[5] Dle § 35 odst. 9 s. ř. s. *[n]avrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.* V případě stěžovatele byla první podmínka splněna (osvobození od soudních poplatků), sporné tedy je, zda byla splněna i druhá podmínka (nezbytnost právního zastoupení k ochraně práv).

[6] Podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Zajištěním právní pomoci se realizuje materiální rovnost účastníků. Právo je zaručeno bez omezujících podmínek, právní pomoc musí být dostupná i těm, kteří si ji nejsou s to opatřit smluvně. Judikatura při rozhodování o návrhu na ustanovení zástupce požaduje po soudech komplexní posouzení konkrétních skutkových okolností dané kauzy.

[7] Soudní řízení správní v prvním stupni soudní soustavy (před krajskými resp. městským soudem) je primárně koncipováno tím způsobem, že je účastník řízení i bez právního vzdělání schopen zastupovat se sám. V těchto řízeních není zákonem stanovená povinnost být zastoupen advokátem. Určitá kvalifikovaná a odborná forma podání a zastupování je vyžadována až v řízení před Nejvyšším správním soudem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). S ohledem na § 35 odst. 9 s. ř. s. a na nutnost splnění dvou kumulativních podmínek pro možnost ustanovení zástupce je zřejmé, že úmyslem zákonodárce nebylo přiznat právo na ustanovení právního zástupce každému, kdo o to požádá. V opačném případě by zákonodárce spojoval možnost ustanovení zástupce pouze se splněním podmínek pro osvobození od soudních poplatků a nikoliv též s nezbytností ochrany práv účastníka.

[8] Pokud je zákonná úprava nastavena tak, že zastoupení není primárně vyžadováno, je na žadateli o toto zastoupení, aby prokázal, že je nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Tuto podmínku je možné naplnit většinou v určitých typově obdobných případech, jako je např. řízení ve složitých věcech, postavení žadatele (cizinec, který neumí český jazyk), či jeho nedostatečný intelekt. Kritériem může být ale např. i vzdělání a zkušenosti účastníka, jeho profese, důležitost sporu pro účastníka, složitost sporu, schopnost argumentace ve sporu, složitost dokazování, emoční účast ve sporu vylučující efektivní obhajobu atd. (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 4. 2013, čj. 6 As 23/2013-9, body 6-9, nebo sp. zn. 6 As 84/2016, body 13-17).

[9] Tím však stěžovateli není nijak upíráno jeho právo na právní pomoc. Na základě § 35 odst. 2 s. ř. s. může být účastník zastoupen advokátem, popřípadě jinou osobou, která vykonává specializované právní poradenství podle zvláštních zákonů, týká-li se návrh oboru činnosti v nich uvedených. I práva znalý účastník se může radit s libovolným advokátem, případně se od něj nechat zastupovat před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Zda tak účastník učiní, je ponecháno zcela na jeho vůli. Avšak ustanoven mu může být advokát pouze za splnění i druhé zákonné podmínky, tedy je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. K této problematice se již vyjadřoval i Ústavní soud, který v usnesení ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. II. ÚS 2479/15, konstatoval: *„[...]soudce bude moci zástupce ustanovit pouze tehdy, bude-li to nezbytně třeba k ochraně zájmů účastníka. Pojem nezbytnosti je přitom třeba vykládat tak, že jde o situace, v nichž je konkrétními okolnostmi odůvodněn závěr, že bez zastoupení by účastníkovi řízení mohla vzniknout nikoli nezanedbatelná újma, přičemž se jedná pouze o benefit poskytnutý účastníkům soudních řízení ze strany státu. V této souvislosti Ústavní soud také zdůrazňuje, že již dříve judikoval, že není porušením práva na právní pomoc zakotveného v čl. 37 odst. 2 a 3 Listiny, zamítne-li soud žádost účastníka řízení o ustanovení zástupce, pokud bylo řádně soudem shledáno a odůvodněno, že pro takové ustanovení zástupce nejsou splněny podmínky [...]*“.

[10] U stěžovatele nebyly zjištěny žádné zvláštní okolnosti, uvedené v bodě [8], pro které by bylo na místě ustanovit mu zástupce. Lze souhlasit s městským soudem, že nejsložitější částí řízení před soudem prvního stupně je podání žaloby, která splňuje všechny náležitosti (§ 71 odst. 1 a § 37 odst. 2 a 3 s. ř. s.), tedy zejména uvedení důvodů, pro které žalobce považuje vydané rozhodnutí žalovaného za nezákonné, a petit. V případě podání perfektní žaloby nemusí často žalobce v soudním řízení učinit jakýkoliv další úkon.

Uvedené náležitosti žaloba stěžovatele obsahuje. Je tedy zřejmé, že stěžovatel je ve sporu schopen argumentace.

[11] Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů souhlasí s městským soudem, že stěžovatel nenaplnil podmínky pro přiznání zástupce z řad advokátů, jelikož nebyla naplněna podmínka nezbytnosti právního zastoupení k ochraně jeho práv.

[12] Pokud stěžovatel poukazuje na vady, ke kterým docházelo v jeho předcházejících soudních řízeních, tak jde o zcela obecná tvrzení, která žádným způsobem neprokazuje a ani zejména nepoukazuje na to, že by se měly dotýkat nynějšího řízení, na což stěžovatele Nejvyšší správní soud již upozornil v usnesení ze dne 12. 6. 2018, čj. 8 As 120/2018-16, kterým stěžovateli zamítl jeho žádost o ustanovení zástupce pro řízení o právě projednávané kasační stížnost.

IV. Závěr a náklady řízení

[13] Nejvyšší správní soud kasačním námitkám nepřisvědčil, proto kasační stížnost podle § 110 odst. 1 věty poslední s. ř. s. zamítl.

[14] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1 větu první s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel v soudním řízení úspěch neměl, proto dle uvedených ustanovení nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, který by jinak měl právo na náhradu nákladů řízení, nevznikly v řízení žádné náklady.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 30. října 2018

JUDr. Petr Mikeš, Ph.D.
předseda senátu